

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 29. aprīlī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Anita Rodiņa, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

kolēģijas sēdē izskatījusi pieteikuma iesniedzēja [..] pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 70/2025),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 12. panta 12.¹ un 12.² daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 89., 91. un 107. pantam un spēkā neesošu no 2025. gada 1. janvāra.

2. Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 12. panta 12.¹ un 12.² daļa nosaka:

“(12.¹) Pensionāra neapliekamais minimums tiek piemērots dalīti, ja maksātājs (pensijas saņēmējs) ir iesniedzis grāmatiņu darba devējam (citam ienākuma izmaksātājam). Šajā gadījumā uz attiecīgo kalendāra mēnesi attiecināmo pensionāra neapliekamā minimuma daļu (vienu divpadsmito no šā panta piektajā daļā noteiktā pensionāra neapliekamā minimuma) atkarībā no grāmatiņas iesniegšanas datuma vienādās daļās (vienu divdesmit ceturto no šā panta piektajā

daļā noteiktā pensionāra neapliekamā minimuma) piemēro pensijas izmaksātājs un darba devējs (cita ienākuma izmaksātājs) šādā kārtībā:

1) sākot ar grāmatiņas iesniegšanas mēnesim sekojošā nākamā kalendāra mēneša pirmo datumu, ja grāmatiņa iesniegta līdz kalendāra mēneša 15. datumam;

2) sākot ar grāmatiņas iesniegšanas mēnesim sekojošā aiznākamā kalendāra mēneša pirmo datumu, ja grāmatiņa iesniegta pēc kalendāra mēneša 15. datuma.

(12.²) Ja maksātājs vēlas atteikties no pensionāra neapliekamā minimuma dalītas piemērošanas, viņš veic izmaiņas Valsts ieņēmumu dienesta elektroniskās deklarēšanas sistēmā, izņemot grāmatiņu no galvenās ienākumu gūšanas vietas. Ja maksātājs pārtrauc darba attiecības un dalīti ir piemērojis pensionāra neapliekamo minimumu, Valsts ieņēmumu dienests nodrošina grāmatiņas iesniegšanas vietas maiņu saskaņā ar šā panta divpadsmito daļu. Pensijas izmaksātājs atsāk piemērot šā panta piektajā daļā noteikto pensionāra neapliekamo minimumu šā panta 12.¹ daļas 1. un 2. punktā noteiktajā kārtībā.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot, vai uz iesniegtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” normu satversmība. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzējs saņem vecuma pensiju un ir arī darba ņēmējs. Viņš uzskata, ka apstrīdētās normas paredz, ka darba algai netiek piemērots neapliekamais minimums, savukārt vecuma pensijai tiek piemērots neapliekamais minimums 1000 *euro*. Tādējādi kopš 2025. gada 1. janvāra pieteikuma iesniedzēja labklājība salīdzinājumā ar 2024. gadu ir samazinājusies par 58,22 *euro* mēnesī.

Pieteikuma iesniedzējs norāda: ja vecuma pensijas saņēmējs turpina strādāt, tad viņam jāsaņem tādas pašas tiesības kā pensijas saņēmējiem, kuri nav darba ņēmēji. Tāpat viņam jāsaņem tādas pašas tiesības kā citiem darba ņēmējiem, kuri nav vecuma pensijas saņēmēji, un darba samaksai jāpiemēro neapliekamais minimums 510 *euro* ik mēnesī. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka vecuma pensijas apmērs ir par pamatu viņa darba ienākumu samazināšanai, un tādējādi viņš iepretī citiem darba ņēmējiem tiek diskriminēts vecuma dēļ. Pieteikuma iesniedzējs arī uzskata, ka viņam tiek liegta iespēja saņemt darba samaksu atbilstoši veiktajam darbam vienīgi vecuma un pensionāra statusa dēļ. Tādējādi ir pārkāpts Latvijas Republikas Satversmes 89. pants un 91. pantā ietvertais diskriminācijas vecuma dēļ aizliegums, kā arī nesamērīgi ierobežotas Latvijas Republikas Satversmes 107. pantā ietvertās tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu.

Līdz ar to pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību vienīgi gadījumā, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Apstrīdētās normas ir imperatīvas, formulētas nepārprotami, un pieteikuma iesniedzējs atrodas to tvērumam tipiskā situācijā. Tādējādi pieteikuma

iesniedzējam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka: “Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā apstrīdētās normas stājās spēkā 2024. gada 11. decembrī. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2025. gada 8. aprīlī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

7.1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Latvijas Republikas Satversmes 89. pantam. Minētais pants nosaka: valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Ja pieteikumā tiek lūgts izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 89. pantam, jāpaskaidro, kādas papildu tiesības vai pienākumi izriet no šā panta konkrētajā situācijā un kāpēc tie neietilpst Latvijas Republikas Satversmes pamattiesību normu tvērumā. Šāds pamatojums pieteikumā nav sniegts.

Līdz ar to prasījums vērtēt apstrīdēto normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas pārkāpj Latvijas Republikas Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietverto diskriminācijas aizlieguma principu.

Lai noskaidrotu, vai apstrīdētā norma atbilst Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam, Satversmes tiesa izvērtē šādus aspektus: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šāda attieksme ir attaisnojama, proti, vai tai ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (sk. *Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*). Noskaidrojot, vai attieksme atbilst samērīguma principam, Satversmes tiesa pārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (sk. *Satversmes tiesas 2021. gada 15. janvāra sprieduma lietā Nr. 2020-21-01 13. punktu*).

Savukārt diskriminācijas aizlieguma princips papildina, precizē un palīdz piemērot vienlīdzības principu konkrētās situācijās. Diskriminācijas aizlieguma principa mērķis ir izskaust atšķirīgu attieksmi, kas balstīta uz kādu nepieļaujamu kritēriju (piemēram, *Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 9. punkts*). Šādi kritēriji ir, piemēram, dzimums, rase, nacionālā piederība, reliģiskā pārliecība, piederība pie noteiktas sociālās grupas, vecums (sk. *Satversmes tiesas 2020. gada 10. decembra sprieduma lietā Nr. 2020-07-03 15.3.2. punktu*).

Pieteikumā aprakstīti faktiskie apstākļi un vispārīgi norādīts, ka apstrīdēto normu dēļ pieteikuma iesniedzējs, salīdzinājumā ar citiem darba ņēmējiem, tiek diskriminēts vecuma dēļ, un šīs normas paredz atšķirīgu attieksmi. Pieteikumā arī ietverti argumenti par to, ka šāda atšķirīga attieksme noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu un tai varētu būt leģitīms mērķis.

Tomēr pieteikumā sniegtie apgalvojumi ir vispārīgi un nesniedz juridisku pamatojumu par salīdzināmo grupu atrašanos salīdzināmos apstākļos. No vienas

puses pieteikumā norādīts, ka salīdzināmo grupu vienojošā pazīme ir nodarbinātība. Savukārt, no otras puses, – ka vecuma pensijas saņemšana un nodarbinātība ir savstarpēji nošķirami apstākļi. Tāpat pieteikumā nav juridiski pamatots, kādēļ ar apstrīdētajām normām noteiktā atšķirīgā attieksme neatbilst samērīguma principam.

Līdz ar to prasījums vērtēt apstrīdēto normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta otrajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.3. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas nepamatoti ierobežo viņa Latvijas Republikas Satversmes 107. pantā ietvertās tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu.

Lai noskaidrotu, vai valsts ir izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no Latvijas Republikas Satversmes 107. panta, Satversmes tiesa pārbauda, vai: 1) likumdevējs veicis pasākumus, lai nodrošinātu tiesību īstenošanu; 2) šie pasākumi veikti pienācīgi, proti, vai personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas tiesības vismaz minimālā apmērā; 3) ir ievēroti Satversmē ietvertie vispārējie tiesību principi (sal. *Satversmes tiesas 2021. gada 2. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-07-01 17. punktu*).

Pieteikumā ir vispārīgi norādīts, ka vecuma pensijas apmērs ir pamats pieteikuma iesniedzēja ienākumu no darba samaksas samazināšanai un viņam tiek liegta iespēja saņemt darba samaksu atbilstoši veiktajam darbam vienīgi vecuma un vecuma pensijas saņēmēja statusa dēļ. Tomēr pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kāpēc, pieteikuma iesniedzēja ieskatā, valstij no Latvijas Republikas Satversmes 107. panta izrietētu pozitīvs pienākums, kā arī nav analizēts, vai un kā šis pienākums būtu jāinterpretē tiesību sistēmas kontekstā. Līdz ar to prasījums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 70/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Anita Rodiņa